

Integrale Jeugdrapportage Regiorapport 2020

publiekspublicatie

INTEGRALE JEUGDRAPPORTAGE REGIOPUBLICATIE 2020

De Integrale Jeugd Rapportage (IJR) geeft een beeld van de gezondheid en het welzijn van de kinderen in de regio Gelderland-Midden. Met de meeste kinderen en jongeren gaat het goed. Maar er zijn verbeterkansen, bijvoorbeeld als het gaat om een gezonde leefstijl. Niet alle kinderen hebben even goede ontwikkelkansen. De IJR heeft ten doel gemeenten te informeren en te ondersteunen bij het bepalen van beleid gericht op de bevordering van de gezondheid en het welzijn van de jeugd. De IJR verschijnt jaarlijks. Deze regioeditie is openbaar en doet verslag over het rapportagejaar 2019.

Dit is de vijfde editie van de Integrale Jeugd Rapportage (IJR). De rapportage wordt dit jaar in een nieuwe, digitale vorm aangeboden. Hierbij worden voor het eerst ook de trends over de afgelopen 5 jaar aangereikt. Dit is niet voor elk onderwerp mogelijk. Zo is in de loop der jaren bij een aantal indicatoren de definitie veranderd, waardoor de cijfers over meerdere jaren onvergelijkbaar zijn. Het tonen van meerjarentrends is eveneens achterwege gebleven indien de aantallen (N) te klein zijn om zinvol over de jaren te vergelijken.

Bijna alle jongeren in de regio ervaren een (zeer) goede gezondheid. Ze zijn tevreden met hun leven en hebben vertrouwen in de toekomst. Toch zijn er ook verbeterkansen. Deze regiorapportage geeft aan waar die kansen liggen en waar de situatie verbeterd of verslechterd is ten opzichte van vorig jaar of

vorige jaren. De regiorapportage is openbaar. Gemeenten in de regio krijgen ook een gemeentelijke versie aangeboden met de lokale cijfers en de lokale bijzonderheden.

REGIONALE VISIE GELDERLAND-MIDDEN

Gemeenten hebben de wettelijke taak om de gezondheid van hun inwoners te bewaken, beschermen en te bevorderen. In de regio Gelderland-Midden hebben de vijftien gemeenten hun visie hierop regionaal geformuleerd. De regiovisie steunt op twee pijlers: Positieve gezondheid en Integraal gezondheidsbeleid. Het is vormgegeven aan de hand van het radermodel.

Gemeenten hebben de wettelijke taak om de gezondheid van hun inwoners te bewaken, beschermen en te bevorderen. In de regio Gelderland-Midden hebben de vijftien gemeenten hun visie hierop regionaal geformuleerd. De regiovisie steunt op twee pijlers: Positieve gezondheid en Integraal gezondheidsbeleid. Het is vormgegeven aan de hand van het radermodel.

De regionale visie is beknopt en relatief kort: er is veel lokale beleidsruimte. De visie kent twee belangrijke uitgangspunten: Positieve gezondheid, ofwel het vermogen om te gaan met de fysieke, mentale en sociale uitdagingen van het leven en Integraal gezondheidsbeleid ofwel de verbinding tussen de gemeentelijke beleidsdomeinen. Gezondheid gaat dus over veel meer dan niet ziek zijn, en ook over veel meer dan leefstijl. Gezondheid gaat bijvoorbeeld ook over veerkracht en de sociale en fysieke omgeving.

GGD Gelderland-Midden ontwikkelde het radermodel om te laten zien hoe de verschillende (gemeentelijke) beleidsdomeinen met elkaar samenhangen. Door in te grijpen op het ene domein, ontstaat beweging op een ander

domein. Door op een slimme manier 'aan raderen te draaien' kan de zelfredzaamheid, kwaliteit van leven en/of samenredzaamheid positief worden beïnvloed en het zorggebruik worden verminderd. Het radermodel is een onderdeel van de regionale visie. Sinds 2016 rapporteert het team Onderzoek, Informatie en Advies van de GGD de gezondheidssituatie van de inwoners aan de hand van dit model door indicatoren te definiëren die inzicht geven in de verschillende raderen.

Er zijn raderen die door een gemeente moeilijk te beïnvloeden zijn, zoals het percentage inwoners met een lage sociaaleconomische status en de leeftijdsopbouw (uitgangssituatie). Maar er zijn ook raderen die domeinen aangeven waarop een gemeente goed kan inspelen, zoals leefstijl, fysieke en sociale omgeving (gemeentelijke beleidsknoppen). Deze knoppen beïnvloeden de zelfredzaamheid, samenredzaamheid en kwaliteit van leven in een gemeente (uitkomstmaten). Uiteindelijk hebben alle bovenstaande indicatoren invloed op het zorggebruik (effect). Ook de Integrale Jeugdrapportage is gebaseerd op data die zijn gegroepeerd aan de hand van het radermodel.

Veiligheids- en Gezondheidsrapport

TOELICHTING OP DE REGIOCIJFERS

Aan de hand van het radermodel worden de bijzonderheden van de IJR 2020 beschreven. Waar mogelijk worden ook de meerjarentrends benoemd.

ALGEMENE KENMERKEN REGIO GELDERLAND-MIDDEN

Het aandeel kinderen en jongeren van 0-19 jaar zien we de afgelopen vijf jaar langzaam afnemen in de regio. In 2016 bestond de bevolking in de regio voor 22,4% uit 0 tot 19-jarigen; in 2020 is dit 20,3%. Het aandeel jongeren met een niet-Westerse migratieachtergrond stijgt heel langzaam van 8,7% naar 9,9%. Het percentage eenoudergezinnen neemt ook een weinig toe in de afgelopen vijf jaar, namelijk van 6,5% naar 7,4%.

LICHAMELIJKE GEZONDHEID

Overgewicht: Het percentage kinderen van 3 jaar met overgewicht is het afgelopen jaar in de regio iets toegenomen ten opzichte van vorig jaar, van 8% naar 9%. Het percentage kinderen met overgewicht in de leeftijdsgroepen 5/6-jarigen, 10/11-jarigen en 13/14-jarigen is ten opzichte van vorig jaar nagenoeg hetzelfde gebleven. De afgelopen 5 jaar is het percentage jongeren met overgewicht de leeftijdscategorie 13/14-jarigen iets gedaald. In de overige leeftijdscategorieën is het percentage nagenoeg gelijk gebleven.

Vaccinatiegraad: Na de jarenlange negatieve trend in de vaccinatiegraad is afgelopen rapportagejaar in de regio een positieve ontwikkeling

waarneembaar. Vaccinatiegraad is een belangrijk thema in de regio. In de tabellenboeken bij deze rapportage vindt u een aantal cijfers. De VGGM brengt separaat rapport uit waarin deze en andere cijfers met betrekking tot de vaccinatiegraad nader worden geduid.

In de IJR zijn ook **cijfers van de Ambulancedienst Gelderland-Midden** opgenomen (AGM, voorheen genaamd RAV). De cijfers betreffen de werkdiagnoses die gesteld worden door het ambulancepersoneel bij het afhandelen van een melding. Hierin zijn geen duidelijke trends waarneembaar. Het aantal werkdiagnoses bij de AGM psychiatrie bij kinderen 12-19-jarigen is ten opzichte van vorig jaar gelijk gebleven. Over een langere periode bezien (de afgelopen 5 jaar) is het aantal iets toegenomen.

Eén of meer chronische aandoeningen: Het percentage jongeren dat zegt één of meer chronische aandoeningen te hebben is iets gestegen t.o.v. vorig jaar. Meerjarentrends kunnen niet geboden worden omdat de onderliggende definities van de registraties in de afgelopen 5 jaar gewijzigd zijn.

Of jongeren **binnen 1 uur in slaap vallen** wordt gemeten tijdens het contactmoment van de JGZ met 15/16-jarigen. In de regio neemt dit voor vmbo'ers over de jaren toe, een positieve ontwikkeling dus. Op het mhv is het percentage over de jaren nagenoeg gelijk gebleven.

LEEFSTIJL

Een gezonde leefstijl is extra belangrijk voor kinderen en jongeren: jong geleerd is oud gedaan! Bovendien blijken gezonde leerlingen beter te leren en te presteren. Programma De Gezonde School helpt scholen om doelgericht en effectief te werken aan de gezondheid van leerlingen. De aanpak ondersteunt scholen van zowel het primair als het voortgezet onderwijs en legt de basis voor een duurzaam gezondheidsbeleid.

Veel thema's op het gebied leefstijl voor kinderen van 4 tot 12 jaar worden gemeten in de Kindermonitor, zoals: meer dan 2 uur **buitenspelen, meer dan 7 uur per week bewegen** en **lid zijn van een sportclub**. Deze data worden slechts één keer per vier jaar geactualiseerd. Om die reden zijn er met betrekking tot deze thema's geen meerjarentrends getoond. De data met betrekking tot jongeren worden wel jaarlijks geactualiseerd, en wel door de afname van de Check (zie uitleg elders in deze rapportage bij Gezondheidsmonitor Jeugd 2019), bij de derdeklassers van het vmbo en de vierdeklassers van het mhv.

Borstvoeding: Het percentage kinderen dat de eerste 3 maanden uitsluitend

borstvoeding krijgt, is de laatste jaren regionaal nagenoeg gelijk gebleven (36%).

Bewegen: Vmbo'ers geven de afgelopen vijf jaar aan meer te bewegen dan de mhv'ers.

Roken: Er zijn meer rokers onder leerlingen van het vmbo (klas 3) dan onder leerlingen van het mhv (klas 4), respectievelijk 11% en 7%. De percentages zijn nagenoeg gelijk aan vorig jaar. De afnemende trend van de laatste jaren lijkt nu te stagneren.

Alcoholgebruik en Bingedrinken: Procentueel gezien zijn er onder de vierde klassers van het mhv meer jongeren die alcohol drinken dan onder de derde klassers van het vmbo. Op het mhv ligt het percentage op 35% en op het vmbo geeft meer dan een kwart van de jongeren aan recent alcohol te hebben gedronken. Ongeveer 1 op de 5 van de jongeren op het vmbo geeft aan wel eens 5-6 glazen per keer te drinken (bingedrinken). Leerlingen op het mhv bingedrinken vaker, namelijk 26%.

Over de afgelopen 5 jaren gezien is het aantal leerlingen dat zegt recent alcohol te hebben gedronken afgenomen. Met name na de regelgeving van 1 januari 2014 is het aantal leerlingen dat recent alcohol heeft gedronken gedaald. Het percentage jongeren dat zegt te bingedrinken is over de jaren nagenoeg gelijk gebleven.

Blowen: Op het mhv (8%) wordt meer gebloed dan op het vmbo (5%). Er wordt geen duidelijke trend waargenomen in het gebruik van hasj/wiet de afgelopen vijf jaar.

Beeldschermgebruik: Voor de 4 tot 12-jarigen kan geen meerjarentrend gegeven worden, omdat de data uit de Kindermonitor verkregen worden. De Kindermonitor wordt eens per 4 jaar uitgevraagd. Bij oudere kinderen zien we over meerdere jaren een sterke stijging van het beeldschermgebruik. Vmbo'ers geven vaker aan meer dan 3 uur per dag achter een beeldscherm te zitten dan mhv'ers. Circa 85% van de jongeren geeft aan, genoeg te slapen door op tijd te stoppen met schermgebruik. Het regiogemiddelde hiervan is vrij stabiel over de jaren heen.

MENTALE GEZONDHEID

De mentale gezondheid van de 4 tot 12-jarigen is nagenoeg gelijk gebleven de afgelopen jaren. Onder jongeren in de leeftijd van 12 tot 19 jaar lijkt er sprake te zijn van een lichte toename van psychische en/of sociale

problematiek in de afgelopen vijf jaren.

SOCIALE OMGEVING

Genoeg vriendjes om mee buiten te spelen, ingrijpende gebeurtenissen in het gezin en het aantal kinderen van 0 tot 12 dat **gepest wordt**, zijn thema's die worden gemeten in de Kindermonitor en zijn het afgelopen jaar dus niet geactualiseerd. Het aantal jongeren van 12 tot 19 jaar dat de afgelopen 3 maanden is gepest, is in afgelopen vijf jaar op het vmbo gedaald (van 10% tot 8%) en op mhv licht gestegen (van 5% naar 6%).

Jongeren op het vmbo zijn de afgelopen jaren positiever geworden over de **communicatie met hun ouders**. Voor jongeren op het mhv is dat gemiddeld gelijk gebleven. De tevredenheid over de **contacten met huisgenoten en leeftijdgenoten** is groot: meer dan 95% van de jongeren is tevreden.

VEERKRACHT

Schoolverzuim: Het percentage schoolverzuim op het vmbo ligt ruim hoger dan op het mhv. Beiden zijn over de jaren nagenoeg gelijk. Hierbij moet worden opgemerkt het gaat om het verzuim dat door de jongeren zelf is aangegeven, namelijk het verzuim in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek.

FYSIEKE OMGEVING

Het aantal verkeersongevallen waarbij kinderen van 0 tot 12 jaar betrokken waren en waarbij de ambulancedienst ter plaatse kwam, is in de afgelopen 5 jaar afgenomen. Het aantal verkeersongevallen onder kinderen van 12 tot 19 jaar fluctueert in de afgelopen 5 jaar. Overige cijfers betreffende de fysieke leefomgeving zijn afkomstig uit de Kindermonitor en worden daarom hier niet nader besproken.

KWALITEIT VAN LEVEN/ ZELFREDZAAMHEID/ SAMENREDZAAMHEID

Bijna alle jongeren in de regio ervaren een (zeer) goede gezondheid (97%) en zijn tevreden met hun leven (97% op het vmbo, 96% op het mhv). Zij hebben vertrouwen in de toekomst (vmbo 96%, mhv 95%).

Deze en andere gegevens vindt u in de bijlage *Tabellenboek IJR*, verderop in deze rapportage bij ***Meerjarentrends en andere data***.

MEERJARENTRENDS EN ANDERE DATA

Hier vindt u de regiotrends in beeld. In het tabellenboek vindt u alle data van het afgelopen rapportagejaar (2019).

De duiding van de grafieken en data vindt u in dit regiorapport bij de beschrijving van de regionale bijzonderheden. Gemeentelijke cijfers zijn opgenomen in de gemeentelijke rapportages. U kunt hierover nadere informatie verkrijgen via de desbetreffende gemeente.

GEZONDHEIDSMONITOR JEUGD

In het najaar van 2019 voerden alle GGD'en in Nederland de Gezondheidsmonitor Jeugd uit. In deze IJR vindt u het tabellenboek van de Gezondheidsmonitor Jeugd met de resultaten van de regio Gelderland-Midden.

De uitkomsten worden daarin vergeleken met de landelijke resultaten. De uitkomsten van de Gezondheidsmonitor worden hier apart aangeboden, omdat deze niet vergeleken kunnen worden met de andere data van de IJR.

Gezondheidsmonitor Jeugd

De Gezondheidsmonitor Jeugd is een digitale anonieme vragenlijst, die leerlingen van klas 2 en 4 van het voortgezet onderwijs op school tijdens een lesuur invullen. De monitor wordt eens in de vier jaar uitgevoerd en is sinds 2015 landelijk geharmoniseerd. De data afkomstig uit de Gezondheidsmonitor Jeugd maken geen deel uit van de dataverzameling van de IJR.

De Check

De JGZ van GGD Gelderland-Midden voert sinds schooljaar 2014-2015 op alle scholen van het voortgezet onderwijs in de regio in klas 3-4 een onderzoek uit. Met een digitale vragenlijst *Gezond Leven? Check het even* worden leerlingen bevroegd. Er wordt een niet-anonieme vragenlijst gebruikt. Het onderzoek leidt jaarlijks tot een beeld van de gezondheid en de leefstijl van leerlingen, de school, de GGD en de gemeenten.

Verschillen tussen de Gezondheidsmonitor Jeugd en de Check

De belangrijkste verschillen tussen de Gezondheidsmonitor Jeugd en de Check zijn de frequentie (eens per 4 jaar versus jaarlijks), de methode van dataverzameling (anoniem versus niet-anoniem) en de leeftijd van de respondenten (klas 2 en 4 versus klas 3-4). Deze verschillen in onderzoeksofzet beïnvloeden de resultaten; denk aan sociaal wenselijke antwoorden, versterkt door mogelijke persoonlijke consequenties bij een verhoogde score, en de leeftijd van de leerlingen. De resultaten van de twee onderzoeken kunnen daarom niet zo maar vergeleken worden.

De Gezondheidsmonitor en de Check in relatie tot de IJR

Op basis van de Check krijgen leerlingen inzicht in hun gezondheid. De scholen krijgen op basis van de Check jaarlijks een gezondheidsprofiel. De resultaten van de Check zijn tot op gemeenteniveau opgenomen in de jaarlijkse Integrale Jeugd rapportage. Om te voorkomen dat leerlingen en scholen dubbel belast worden met gezondheidsonderzoek, is de Gezondheidsmonitor Jeugd in de regio Gelderland-Midden alleen op regionaal niveau uitgevoerd. De Gezondheidsmonitor levert geen gezondheidsinzichten op voor individuele scholen en gemeenten. Vanwege de eerder genoemde verschillen worden de resultaten van de Gezondheidsmonitor niet vergeleken met de overige data van de IJR, maar hier apart aangeboden.

BRONNEN EN VERANTWOORDING

De IJR wordt jaarlijks uitgebracht door de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden. De rapportage komt tot stand in samenwerking met medewerkers van diverse afdelingen van de VGGM en is gebaseerd op data uit interne en externe bronnen. Door de rapportage zo integraal mogelijk samen te stellen, wordt expertise van verschillende vakgebieden aan elkaar verbonden.

De Integrale Jeugd Rapportage (IJR) geeft een beeld van de gezondheid en het welzijn in 2019 van de kinderen in de regio Gelderland-Midden in de leeftijd van 0 tot 19 jaar.

Een aantal indicatoren van de jaarlijkse IJR is gebaseerd op gegevens uit de Kindermonitor. De indicatoren die gebaseerd zijn op de Kindermonitor gaan vooral over kinderen van 0 tot 12 jaar. De Kindermonitor wordt eens per 4 jaar uitgevoerd. De laatste keer was in 2017. Indicatoren waarvan de gegevens niet zijn geactualiseerd, worden in deze IJR niet besproken.

Jaarlijks worden anonieme data gedestilleerd uit de digitale kinddossiers van de JGZ van de VGGM. Elk jaar verleent de JGZ 04-18 basiszorg aan een aantal jaarcohorten tijdens één van de reguliere contactmomenten. Deze jaarcohorten zijn: de 3-jarigen, de 5/6-jarigen, de 10/11-jarigen, leerlingen van klas 1 vmbo/klas 2 mhv en leerlingen van klas 3 vmbo/klas 4 mhv. De jaarcohorten van de digitale kinddossiers zijn nagenoeg even groot als in het vorige rapportagejaar.

De gehanteerde bronnen van deze IJR zijn:

AGM Ambulancezorg Gelderland-Midden (ritregistratie) 2019
CBS Centraal Bureau voor de Statistiek 2019
CM Contactmoment 15/16-jarigen 2019 (digitale vragenlijst Check voor de derdeklassers vmbo en vierdeklassers mavo/havo/vwo)
DDJGZ Digitaal Dossier Jeugdgezondheidszorg 2019
KM Kindermonitor 2017 (gezondheidsenquête onder ouders van 0-tot 12-jarigen)
M&G Milieu en Gezondheid 2017
RIVM Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu 2019
VM Volwassenmonitor 2016 (gezondheidsmonitor onder 19- tot 65-jarigen)

Voor een uitgebreidere toelichting op de gehanteerde bronnen en data mailt u naar onderzoek@vggm.nl ^[1]. Voor nadere informatie over programma De Gezonde School kijkt u op <http://gezondeschool.nl> ^[2] of neemt u contact op met onze Gezonde School adviseur door te mailen naar onderzoek@vggm.nl ^[1].

Colofon

GGD Gelderland-Midden. Team Onderzoek, Informatie en Advies (in samenwerking met Jeugdgezondheidszorg, Maatschappelijke Zorg en Ambulancezorg Gelderland-Midden van de VGGM).

Mail: onderzoek@vggm.nl ^[1]

Bel: 0800 8446 000

Copyright

© 2020, GGD Gelderland-Midden, Arnhem. Auteursrechten voorbehouden. Overname van dit rapport of gedeelten daaruit is toegestaan, mits de bron wordt vermeld. GGD Gelderland-Midden is onderdeel van Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden. GGD, Team Onderzoek, Informatie en Advies in samenwerking met Jeugdgezondheidszorg, Maatschappelijke Zorg en Ambulancezorg Gelderland-Midden.

Mail: onderzoek@vggm.nl [1]

Bel: 0800 8446 000

Copyright

© 2020, GGD Gelderland-Midden, Arnhem. Auteursrechten voorbehouden. Overname van dit rapport of gedeelten daaruit is toegestaan, mits de bron wordt vermeld. GGD Gelderland-Midden is onderdeel van Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

CCREADER